

Overweging 23 maart 2014

Dorst

Exodus 17, 1-7; 1Korintiërs 10, 1-13; Johannes 4, 5-26.

Binnen de vier evangeliën neemt het Johannesevangelie een eigen plaats in. Het is als laatste ontstaan en neemt elementen van de andere drie evangeliën in zich op, maar heeft een eigen benadering en verteltrant, een eigen beeldtaal en wijze van uitdrukken. Het evangelie wil Jezus aanduiden als het eeuwig woord van God dat een nieuwe schepping is, bron van nieuw leven. Het speelt met woorden en betekenissen om aan te duiden wie Jezus eigenlijk is en om te laten zien dat er in Hem meer is dan wat op het eerste gezicht duidelijk is. Het verhaal werkt met tegenstellingen van licht en duister, dood en leven, hoog en laag, of met aanvullende begrippenparen als dorst en bron, honger en brood. Maar Johannes geeft aan deze begrippen in de loop van het verhaal een nieuwe betekenis. Dat gebeurt bijvoorbeeld in gesprekken met mensen van verschillende afkomst die ieder eigen geloofsvragen en twijfels hebben. Maar ook in verhalen waarin tekenen plaatsvinden. Je zou kunnen zeggen dat het evangelie ons, met de lezers van toen, probeert in te voeren in de geheimen van het geloof en de diepere betekenis van Jezus als zoon van God en zoon van mensen, als Messias en bron van leven die in de dood zijn leven, zijn bloed, zijn geest, geeft aan allen die dorsten naar waarlijk leven.

Het evangelie werkt toe naar dit hoogtepunt waarop de mensenzoon wordt verheven aan het kruis --zijn vernedering is tegelijkertijd zijn verheffing--, zodat we de betekenis van het kruis kunnen verstaan. Wat in eerdere scenes wordt duidelijk gemaakt, werpt licht op de volle betekenis van het leven en sterven van Jezus als de Mensenzoon.

Vandaag bevinden we ons in Samaria waar Jezus met zijn leerlingen doorheen trekt op weg van Judea naar Galilea. Samaritanen leven in de verwachting van de Messias en putten uit de bron van Jakob, Israel, letterlijk en figuurlijk, maar worden door de Joden niet als zuiver Israëlitisch erkend. Het is precies aan die put van Jakob dat Jezus in gesprek gaat met een Samaritaanse vrouw die er water komt putten. Dat is uitzonderlijk om twee redenen. Een orthodoxe Jood gaat niet met Samaritanen om en een Jood gaat niet in gesprek met een vrouw, zeker niet een op een. Tot verbazing van de vrouw vraagt Hij haar zelfs Hem iets te drinken te geven. Dat het Jezus niet om water gaat blijkt uit het vervolg van het gesprek waarin het water van betekenis verandert.

“Als u zou weten van de gave Gods en wie het is die u om water vraagt, u zou er Hem om vragen en Hij zou u levend water geven”, is het antwoord van Jezus. De vrouw verstaat dit nog steeds letterlijk. Levend water als stromend vers water. Jezus gaat verder: “wie van het water drinkt dat ik geef zal nooit meer dorst krijgen. Het zal in hem een bron worden van eeuwig leven”.

Uit deze scene blijkt dat er een verband wordt gelegd tussen water en leven. Op zich natuurlijk niet zo verwonderlijk. Water is een oersymbool voor leven, maar ook voor dood. Het doopwater draagt beide betekenissen in zich. We worden ondergedompeld om te verrijzen. Van dood door de zonde naar levend door God.

Maar in deze tekst wordt water gebruikt als symbool van leven. In de traditie van het Joodse volk is het niet ongebruikelijk om het woord van God, de wet, de Thora, te vergelijken met een bron van water, met levend water. Het Woord van God is derhalve

bron van leven. Wanneer Jezus in de tekst wordt vergeleken met levend water, wordt Hij tegelijkertijd aangeduid als het Levend Woord van God. Hij is dus bron van leven, en wel van blijvend levend. Niet het door de zonde en de dood getekende sterfelijke leven, maar het waarachtige en eeuwige leven. Het leven waarvan Jezus voor de opwekking van Lazarus uit de dood tegen Marta zal zeggen: "ik ben de opstanding ten leven. Wie in Mij gelooft zal leven ook al is hij gestorven". Zelfs iemand die zo in Jezus gelooft, ziet het niet. Zij zegt tegen Hem dat Lazarus niet gestorven zou zijn als Jezus er geweest was, maar dat Hij ook nu nog iets zou kunnen doen. Maar Jezus is het Leven niet door de tekenen die Hij verricht, maar door God die erin geopenbaard wordt. Daarom gaat Hij zelf de weg ten dode toe, omdat God zich als de God van het leven in zijn dood openbaart.

Het evangelie van Johannes benadrukt al van het begin dat de wereld wel verlangt naar leven, maar niet goed in staat is te zien waar dat leven te vinden is. Het licht van het ware leven wordt verduisterd, men zoekt het op de verkeerde plekken. De wereld denkt dat leven geschonken wordt door de onmiddellijke bevrediging van behoeften. Dit horen we ook in het voorbeeldverhaal uit het boek van de uittocht. Het volk is bevrijd uit slavernij. In de verkregen vrijheid dorst het niet naar God, maar naar de bevrediging van de zinnen. De vrijheid wordt als het ware voor een lichamelijke slavernij opgeofferd. Ze zeuren en klagen en maken zich daarmee van partners in een verbond tot afhankelijke mensen die het heil van een ander verwachten. Terwijl zij de bevrediging van hun dorst naar vrijheid, zelfbeschikking en voluit leven zouden kunnen vinden in het volgen van de Eeuwige die hen, juist daartoe, bevrijd heeft.

In plaats van de vrijheid kiezen we de zelfgeschapen onvrijheid van de fictie dat vrijheid gelijk staat aan behoeftebevrediging.

Honger en dorst naar de materialiteit van ons leven: naar geld, aanzien en macht, materiele zekerheid in plaats van het leven zelf: verbondenheid, betekenis, relatie, liefde, gerechtigheid, vrede.

De eerste Korintebrief zegt het heel samengebond: "het volk ging zitten om te eten en te drinken, en stond op om te spelen". Met ander woorden: zij gebruiken wat ze aan voedsel en drinken ontvangen om hun eigen zin te doen. Om te spelen, niet om de wet te vervullen, niet om de wil van de Eeuwige te doen, niet om te bouwen aan het Godsrijk.

In het Johannesevangelie is nog een paar keer sprake van dorst. Bij het broodteken waarbij de velen worden verzadigd, openbaart Hij zich als het brood dat uit de hemel is neergedaald, als het brood van leven. Hij zegt: "Wie bij Mij komt zal geen honger meer hebben en wie in mij gelooft zal nooit meer dorst hebben". Heel dramatisch verwoord, zegt Hij iets verderop: "wie mijn lichaam eet en mijn bloed drinkt zal eeuwig leven hebben". Zijn leven is de ware spijs en drank en zijn leven is niets anders dan de wil van God te doen. Bij de viering van de gedachtenis van de doortocht door de woestijn zegt Hij: "laat wie dorst heeft bij Mij komen en drinken. Rivieren van water zullen stromen uit het hart van wie in Mij gelooft".

Alles benadrukt dat wie in Jezus gelooft als de Christus en gelooft in wat God in Hem openbaart, zal drinken uit de bron van het ware leven en zelf zo'n bron worden tot heil van de wereld.

De laatste scene waarin sprake is van dorst betreft Jezus zelf waar Hij aan het kruis hangt. "Ik heb dorst" zegt Hij. Hij die bron van levend water is. Hij die dorst naar de levende God en verlangt dat allen die in Hem geloven in Hem met God verenigd worden.

Daartoe is Hij immers gezonden en daarvoor geeft Hij zijn leven. Ook nu wordt Hij verkeerd begrepen. Een soldaat steekt een spons met zure wijn omhoog. Hierna geeft Hij de Geest die leven doet. En wanneer zijn lichaam wordt doorstoken stroomt er bloed en water uit. Zijn bloed en levend water. Leven voor de wereld.

Hij krijgt azijn en schenkt het leven. Na een reeks van tekenen die alle spreken over verandering, hier het ultieme teken. Na verandering van water in wijn, gebrek in overvloed, dood in leven, wordt zijn eigen dood afgebeeld als bron van leven voor ons.

Dorst is in het Johannesevangelie het verlangen naar waarachtig en bestendig leven. Een verlangen dat niet vervuld wordt door zaken die slechts tijdelijke bevrediging schenken. Daarin moeten we het niet zoeken als wij oprecht en serieus verlangen naar een leven in Geest en Waarheid. In het gesprek met de Samaritaanse zegt Jezus dat er een tijd zal komen dat God niet meer op een berg of in de tempel aanbeden wordt, maar in Geest en Waarheid.

Het beste en meest waarachtige gebed is derhalve: leven volgens de wil van God, vervullend zijn eeuwig Woord van leven, de weg gaan die Jezus is. Amen.